

ارتباط انگیزه مشارکت ورزشی با سوگیری ورزشی دانشجویان ورزشکار

❖ دکتر جواد فولادیان؛ استادیار دانشگاه فردوسی مشهد*
❖❖ دکتر مهدی سهرابی؛ استادیار دانشگاه فردوسی مشهد
❖❖❖ دکتر سید رضا عطارزاده حسینی؛ استادیار دانشگاه فردوسی مشهد
❖❖❖ دکتر علیرضا فارسی؛ عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

چکیده: هدف از پژوهش حاضر عبارت است از تعیین ارتباط انگیزه مشارکت ورزشی با سوگیری ورزشی دانشجویان ورزشکار دانشگاه فردوسی مشهد. نمونه‌ها عبارت بودند از ۴۱۷ دانشجوی واجد شرایط (۲۱۵ دانشجوی پسر و ۲۰۲ دانشجوی دختر) از دانشجویان دختر و پسر شرکت‌کننده در مسابقات ورزشی دانشجویی سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵. ملاک انتخاب برای حضور در مسابقات ورزشی دانشجویی، حداقل یک سال سابقه ورزشی و دو جلسه تمرین منظم در هفته در نظر گرفته شد. روش تحقیق نیمه تجربی و همبستگی و طرح تحقیق از نوع علی-مقایسه‌ای (پس‌رویدادی) بود. اطلاعات با پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) گیل و همکاران (۱۹۸۳) و پرسشنامه سوگیری ورزشی (SOQ) گیل و دیتز (۱۹۸۸) جمع‌آوری شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون t گروه‌های مستقل و ضریب همبستگی پیرسون انجام شد. نتایج نشان داد بین مؤلفه‌های سوگیری ورزشی (رقابت‌طلبی، میل به پیروزی، و هدف‌گرایی) و مؤلفه‌های انگیزه مشارکت ورزشی ارتباط مستقیم و معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج تحقیق نشان داد بین انگیزه مشارکت ورزشی دانشجویان ورزشکار دختر و پسر و دانشجویان ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی تفاوت معناداری وجود دارد، به گونه‌ای که ورزشکاران پسر ($P=0.044$) و ورزشکاران رشته‌های گروهی از انگیزه مشارکت ورزشی بیشتری برخوردار بودند ($P=0.011$). در نهایت، نتایج نشان داد بین انگیزه مشارکت ورزشی دانشجویان ورزشکار رشته‌های تحصیلی تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی تفاوت معنادار وجود ندارد ($P=0.117$).

واژگان کلیدی: انگیزه مشارکت ورزشی، دانشجویان ورزشکار، سوگیری ورزشی

* E.mail: fooladianjavad@yahoo.com

مقدمه

می‌خورد، ولی میزان و نوع آن بسته به شرایط متفاوت است. همچنین، منابع انگیزش افراد نیز با هم تفاوت دارند. لذا، آگاهی از اینکه چرا برخی افراد انگیزش بالایی برای دستیابی به اهداف خود دارند و برخی دیگر فاقد این انگیزش‌اند اهمیت خاصی

در بسیاری از نظریه‌های یادگیری انگیزش را مهم‌ترین عامل یادگیری نام برده‌اند. انگیزش به بیان ساده عبارت است از جهت و شدت تلاش فرد (۴). انگیزش در تمامی فعالیت‌های انسانی به چشم

دارد.

روانشناسان ورزشی گونه‌های متعددی از انگیزش را با مفاهیم خاصی بررسی کرده‌اند، از جمله انگیزه پیشرفت، انگیزه رقابت، انگیزه درونی / انگیزه بیرونی، و... از این رو، انگیزش یکی از مهم‌ترین مباحث حیطه روان‌شناسی ورزشی است. انگیزه مشارکت به تفاوت‌های فردی برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی می‌پردازد، زیرا بسته به تفاوت‌های فردی و رشته‌های مختلف ورزشی نوع انگیزش افراد در دستیابی به اهداف (اهداف ورزشی) اهمیت خاصی دارد. آگاهی از اینکه چرا برخی افراد برای دستیابی به اهداف خود انگیزش بالایی دارند و برخی دیگر فاقد این انگیزش‌اند اهمیت خاصی دارد (۳). موضوع انگیزش و برانگیختگی، به ویژه رابطه آن با یادگیری و عملکرد مهارت‌های ورزشی، را روان‌شناسان معروف ورزشی مانند مارتنز (۱۹۷۷)، اکسنداین (۱۹۸۴)، رابرت (۱۹۶۲)، سینگر (۱۹۶۵)، کراتی (۱۹۷۰)، و دیگران و حتی برخی جامعه‌شناسان و روان‌شناسان اجتماعی در ورزش مانند مارتین (۱۹۷۵)، فستینگر (۱۹۵۴)، و اتکینسون (۱۹۵۷) بررسی کرده‌اند (۳).

یکی از مباحث مهم روان‌شناسی که در عملکرد ورزشکاران تأثیر بسزایی دارد سوگیری ورزشی است که از سه خرده‌مقیاس رقابت‌طلبی، تمایل به پیروزی، و هدف‌گرایی تشکیل شده است. گیل و همکارش بین هدف‌گرایی، رقابت‌طلبی، و تمایل به پیروزی تفاوت قائل شدند (۴). تمایل به پیروزی و هدف‌گزینی بازتابی از انتخاب‌ها و پاسخ‌های فردی طی فعالیت ورزشی است. شرکت‌کنندگان ورزشی با تمایل به پیروزی دوست دارند برنده شوند و از بازنده شدن در ورزش دوری می‌کنند. آن‌ها

موفقیت را نسبت به دیگران ارزیابی می‌کنند. آن‌هایی که هدف‌گرایی بر اهداف شخصی در ورزش تمرکز دارند و موفقیت را نسبت به خودشان ارزیابی می‌کنند. هر دوی آن‌ها متمایل به اجرای خوب‌اند. در مقایسه با جهت‌گیری هدفی و تمایل به برنده شدن، جهت‌گیری رقابتی به شدت بر انتخاب فرد برای شرکت در ورزش‌های رقابتی تأثیر می‌گذارد. افرادی که به شدت رقابت‌طلب‌اند برای جستجو و پیوستن به ورزش رقابتی برانگیخته می‌شوند (۳).

در مطالعات بسیاری، گروه‌های سنی مختلف، و جنسیت‌های مختلف در رشته‌های مختلف ورزشی در زمینه انگیزه مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی (ورزش‌گرایی) بررسی شدند. از جمله، در مطالعات گیل و زوالتوسکی (۱۹۹۶)، تانوپولس (۲۰۰۰)، بیلی (۲۰۰۰)، واکایاما (۲۰۰۲)، جانسون (۲۰۰۶)، جان لاتا (۲۰۰۶)، نوریخس (۲۰۰۶)، الیان و همکاران (۲۰۰۶)، ماکای (۲۰۰۶)، و پاناگوتیس و زاهارادیس (۲۰۰۷) که تفاوت‌های بسیاری در سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های مختلف ورزشی مشاهده کردند (۱۲، ۱۹، ۱۷، ۱۰، ۱۸، ۱۳، ۱۴، ۲۶، ۸، ۲۴، ۱۲)، به طوری که تانوپولس (۲۰۰۰) تفاوت معناداری بین سوگیری ورزشکاران رشته‌های ورزشی آبی با سایر رشته‌ها را گزارش کرد.

از سویی دیگر واکایاما (۲۰۰۲) تفاوت سوگیری ورزشی و هدف‌گرایی (هدف خود و هدف تکلیف) ورزشکاران رشته‌های مختلف ورزشی از جمله رشته‌های فردی و گروهی را تأیید کرد. او اشاره کرد که ورزشکاران رشته‌های انفرادی از میل به پیروزی و رقابت‌طلبی بیشتری برخوردارند. در این مطالعه تفاوت‌های سوگیری ورزشی بین دو

ذکر کردند، به طوری که بین مؤلفه‌های دوست‌یابی، مقام و موقعیت، رهایی انرژی (از مؤلفه‌های انگیزش مشارکت ورزشی) با مؤلفه‌های میل به پیروزی و هدف‌گرایی (از خرده‌مقیاس‌های سوگیری ورزشی) رابطه‌ی معناداری مشاهده نکردند، ولی بین مؤلفه‌های موفقیت، بهبود مهارت، آمادگی، و جو گروهی با خرده‌مقیاس‌های رقابت‌طلبی و میل به پیروزی رابطه‌ی مثبت و معناداری مشاهده کردند. همچنین، نتایج مطالعات آن‌ها تفاوت‌های سوگیری هدف و عوامل انگیزشی بین دو جنس و رشته‌های ورزشی مختلف را نشان داد (۱۹).

سینگر (۱۹۸۰) در مطالعات خود در خصوص رشد اجتماعی وابسته به مشارکت ورزشی به این نتیجه رسید که فعالیت‌های گروهی سبب افزایش مهارت‌های اجتماعی، روابط بین‌فردی، مهارت‌های حل مسئله، و رشد اجتماعی افراد می‌گردد (۱). از آنجا که یکی از علایق و مجادلات عمده در سال‌های اخیر امکان وجود و دستیابی به نیمرخ‌های شخصیتی و روانی ورزشکاران، غیر ورزشکاران، و ورزشکاران رشته‌های ورزشی مختلف و در بین دو جنس بوده است (۷) و با توجه به نتایج مطالعات انجام شده و تنوع نتایج به دست آمده در ارتباط با چگونگی روابط میان مؤلفه‌های انگیزشی و سوگیری هدف بین ورزشکاران رشته‌های ورزشی مختلف در دو جنس، هدف اصلی پژوهش حاضر تعیین ارتباط انگیزه‌ی مشارکت ورزشی با سوگیری ورزشی دانشجویان دختر و پسر ورزشکار دانشگاه فردوسی مشهد و رابطه‌ی آن با سوگیری ورزشی آنان است.

جنس نیز مشاهده شد (۲۶، ۲۴). همچنین، در مطالعات متعددی از قبیل مطالعات پیفر و پات (۲۰۰۷)، استوارت (۲۰۰۳)، کولت (۲۰۰۰)، لین جانسون (۱۹۹۹)، و گیل و زوالتوسکی (۱۹۹۶) ارتباط انگیزه‌ی مشارکت ورزشی با عواملی همچون گروه‌های سنی، جنس و رشته‌ی ورزشی، و سطح فعالیت بدنی بررسی شد که نتایج آن‌ها بر تفاوت انگیزه‌ی مشارکت در دوره‌های سنی و رشته‌های ورزشی مختلف تأکید دارند (۱۲، ۱۶، ۱۵، ۲۳، ۲۰).

کولت (۲۰۰۰) در مطالعه‌ی خود عوامل انگیزشی مرتبط با فعالیت بدنی سالمندان استرالیایی را بررسی کرد. نتایج نشان داد افراد، با توجه به سطح فعالیت بدنی مختلف، برای شرکت در فعالیت بدنی و ورزشی انگیزه‌های متفاوتی دارند. این تفاوت‌ها بین دو جنس مشاهده نشد (۱۵).

پیفر و پات (۲۰۰۷) در مطالعه‌ی عوامل انگیزشی مرتبط با مشارکت فعالیت بدنی دانش‌آموزان را بررسی کردند. یافته‌های تحقیق آن‌ها نشان داد که بین عوامل انگیزشی مشارکت ورزشی و سطح فعالیت بدنی دختران رابطه‌ی معناداری مشاهده نشد. این در حالی بود که این تفاوت‌ها در پسران معنادار بود. از سوی دیگر، عوامل انگیزشی مشارکت ورزشی دختران با پسران تفاوت معناداری را نشان داد (۲۰).

نوریخس (۲۰۰۶) در مطالعه‌ی خود گزارش کرد بین مؤلفه‌های مختلف انگیزه‌ی مشارکت ورزشی دانش‌آموزان مقطع متوسطه با هدف‌گرایی (سوگیری هدف) ورزشی آنان رابطه‌ی مثبت و معناداری وجود دارد (۱۸). این در حالی است که پاناگوتیس و زاهارادیس (۲۰۰۷) در بررسی روابط عوامل انگیزشی و سوگیری هدف نتایج متفاوتی را

روش‌شناسی

می‌شود. پرسش‌نامه سوگیری ورزشی از سه خرده‌مقیاس رقابت‌طلبی، میل به پیروزی، و هدف‌گرایی تشکیل شده است (۱۱). همچنین، آزمودنی‌ها قبل از تکمیل پرسش‌نامه‌ها، اطلاعات مربوط به مشخصات فردی (سن، جنس، رشته ورزشی، وضعیت تحصیلی، وضعیت قهرمانی) را تکمیل کردند. روایی و پایایی پرسش‌نامه سوگیری ورزشی در پژوهش شفیع‌زاده (۱۳۸۲) ارزیابی و تأیید شد. با توجه به ماهیت تحقیق در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های پراکندگی، جدول فراوانی - میانگین و انحراف معیار، و نمودارهای دایره‌ای و ستونی؛ و در بخش آمار استنباطی نیز از آزمون t گروه‌های مستقل و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. به منظور تحلیل اطلاعات از بسته نرم‌افزاری آماری Spss استفاده شد. سطح معناداری تمامی فرضیه‌ها $P < 0,05$ و دوسویه در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

جدول ۱ یافته‌های توصیفی مؤلفه‌های شناسایی شده در پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی دانشجویان ورزشکار دختر و پسر را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که دانشجویان ورزشکار پسر در مقایسه با دختران در مؤلفه‌های موفقیت، رهایی انرژی، عوامل موقعیتی، و بهبود و توسعه مهارت‌ها از مؤلفه‌های PMQ نمرات بهتری کسب کردند. این در حالی است که دانشجویان ورزشکار دختر نیز به ترتیب در مؤلفه‌های جو گروهی، آمادگی، دوست‌یابی، و تفریح نمرات بهتری نسبت به پسران کسب کردند.

با توجه به ماهیت پژوهش، روش تحقیق نیمه‌تجربی و همبستگی، و طرح تحقیق علی-مقایسه‌ای است. جامعه آماری تمامی دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد شرکت‌کننده در مسابقات ورزشی دانشجویی درون‌دانشگاهی و میان‌دانشگاهی در سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ بودند (۵۲۰ نفر). حضور در مسابقات ورزشی دانشجویی با حداقل یک سال سابقه ورزشی و حداقل دو جلسه تمرین منظم در هفته ملاک انتخاب (دانشجوی ورزشکار) در نظر گرفته شد (۱۰). به این منظور ۵۲۰ پرسش‌نامه بین شرکت‌کنندگان مسابقات مختلف توزیع، تکمیل، و جمع‌آوری شد که داده‌های تعداد ۴۱۷ پرسش‌نامه واجد شرایط به عنوان نمونه تحقیق استفاده شد. در این مطالعه ۲۱۵ دانشجوی پسر و ۲۰۲ دانشجوی دختر شرکت داشتند. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) گیل و همکاران (۱۹۸۳) و پرسش‌نامه سوگیری ورزشی (SOQ)^۲ گیل و دیتز (۱۹۸۸) استفاده شد. پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی شامل ۳۰ سؤال با مقیاس لیکرت ۵ سطحی (خیلی مهم تا بدون اهمیت) است. این پرسش‌نامه از ۸ خرده‌مقیاس (موفقیت، جو گروهی یا گروه‌گرایی، آمادگی، رهایی انرژی، عوامل موقعیتی، عوامل موقعیتی، دوست‌یابی و تفریح) تشکیل شده است (۱۱). روایی و پایایی پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی را در پژوهش شفیع‌زاده و همکاران (۱۳۸۵) تأیید کردند (۲). پرسش‌نامه سوگیری ورزشی گیل و دیتز (۱۹۸۸) حاوی ۲۵ سؤال است که با مقیاس لیکرت ۵ سطحی (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) نمره‌گذاری

1. Participation motivation questionnaire

2. Sport orientation questionnaire

جدول ۱. یافته‌های توصیفی مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) دانشجویان ورزشکار دختر و پسر

پسر		دختر		رشته‌های ورزشی	
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	شاخص آماری	متغیر
۰٫۲۷	۴٫۹۳	۰٫۳۳	۳٫۶۵	موفقیت	مؤلفه‌های انگیزه مشارکت ورزشی
۰٫۴۷	۴٫۰۶	۰٫۲۱	۴٫۸۸	جوگروهی	
۰٫۲۹	۴٫۳۱	۰٫۴۳	۴٫۵۶	آمادگی	
۰٫۳۳	۴٫۲۰	۰٫۴۱	۳٫۲۵	رهایی انرژی	
۰٫۲۷	۳٫۹۳	۰٫۱۹	۳٫۰۵	عوامل موقعیتی	
۰٫۲۴	۴٫۴۲	۰٫۳۹	۴٫۰۲	بهبود و توسعه مهارت	
۰٫۱۹	۴٫۲۷	۰٫۴۱	۴٫۹۱	دوست‌یابی	
۰٫۲۷	۴٫۳۱	۰٫۳۰	۴٫۳۷	تفریح و سرگرمی	
۰٫۱۹	۴٫۳۳	۰٫۳۴	۳٫۸۲	رقابت‌طلبی	مؤلفه‌های سوگیری ورزشی
۰٫۲۷	۴٫۹۳	۰٫۳۵	۴٫۲۲	میل به پیروزی	
۰٫۲۶	۴٫۱۱	۰٫۱۹	۳٫۹۸	هدف‌گرایی	

و $t=0.879$). همچنین، تفاوت‌های انگیزه مشارکت ورزشی دانشجویان ورزشکار رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی نیز معنادار بود، به گونه‌ای که دانشجویان ورزشکار رشته‌های ورزشی گروهی از انگیزه مشارکت ورزشی بیشتری برخوردار بودند ($P=0.011$ و $t=0.619$). این در حالی است که تفاوت‌ها بین انگیزه مشارکت ورزشی دانشجویان ورزشکار رشته تحصیلی تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی معنادار نبود ($P=0.117$ و $t=0.769$). روابط همبستگی بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی دانشجویان ورزشکار دختر و پسر در جدول‌های ۲

ولی مجموع نتایج حاکی از میانگین بالاتر نمرات انگیزه مشارکت ورزشی در دانشجویان ورزشکار پسر بود. همچنین، دانشجویان ورزشکار پسر نسبت به دانشجویان ورزشکار دختر میانگین نمرات بالاتری در سوگیری ورزشی به دست آوردند، به گونه‌ای که در هر سه مؤلفه رقابت‌طلبی، میل به پیروزی، و هدف‌گرایی میانگین نمرات بیشتری داشتند. نتایج آزمون t استیودنت در گروه‌های مستقل تفاوت معناداری را بین انگیزش مشارکت ورزشی دانشجویان ورزشکار دختر و پسر نشان داد، به گونه‌ای که دانشجویان ورزشکار پسر انگیزه مشارکت ورزشی بیشتری داشتند ($P=0.044$)

ضرایب همبستگی جدول ۳ نشان می‌دهد که در دانشجویان ورزشکار پسر بین مؤلفه هدف‌گرایی با تمامی مؤلفه‌های پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی (به جز مؤلفه رهایی انرژی) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. مؤلفه رقابت‌طلبی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، رهایی انرژی، عوامل موقعیتی و بهبود مهارت‌ها، و مؤلفه تمایل به پیروزی با مؤلفه‌های موفقیت، جو گروهی، آمادگی، رهایی انرژی، و بهبود مهارت‌ها رابطه مثبتی دارد.

۳ و آمده است. ضرایب همبستگی جدول ۲ نشان می‌دهند در دانشجویان ورزشکار دختر بین مؤلفه هدف‌گرایی با بیشتر مؤلفه‌های پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. در واقع، این مؤلفه بیشترین رابطه را با مؤلفه‌های انگیزشی داراست. مؤلفه رقابت‌طلبی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، رهایی انرژی و بهبود مهارت‌ها و مؤلفه تمایل به پیروزی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، و رهایی انرژی رابطه مستقیم و معناداری دارد.

جدول ۲. رابطه‌های بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) دانشجویان ورزشکار دختر

(PMQ) (SOQ)	موفقیت	جو گروهی	آمادگی	رهايي انرژی	عوامل موقعیتی	بهبود مهارت‌ها	دوست‌یابی	تفریح و سرگرمی
رقابت‌طلبی	*۰,۴۱ P=۰,۰۰۰	۰,۱۲ P=۰,۲۵	*۰,۴۲ P=۰,۰۰۰	*۰,۳۹ P=۰,۰۲۰	۰,۲۹ P=۰,۰۹۰	*۰,۳۶ P=۰,۰۱۵	-۰,۱۸ P=۰,۹۲۲	۰,۲۲ P=۰,۰۷۱
میل به پیروزی	*۰,۴۴ P=۰,۰۰۰	۰,۱۹ P=۰,۶۳	*۰,۳۳ P=۰,۰۳۸	*۰,۳۱ P=۰,۰۴۴	۰,۱۴ P=۰,۹۳۱	۰,۲۹ P=۰,۶۹۱	۰,۱۱ P=۰,۷۵۱	۰,۰۹ P=۰,۹۶۶
هدف‌گرایی	*۰,۲۳ P=۰,۰۳۱	*۰,۴۲ P=۰,۰۱۱	*۰,۳۱ P=۰,۰۲۸	۰,۱۹ P=۰,۵۷۴	۰,۰۷ P=۰,۷۹۳	*۰,۴۱ P=۰,۰۰۵	*۰,۵۱ P=۰,۰۰۰	*۰,۴۸ P=۰,۰۰۰

جدول ۳. رابطه‌های بین مؤلفه‌های پرسش‌نامه‌های انگیزه مشارکت ورزشی (PMQ) و سوگیری ورزشی (SOQ) دانشجویان ورزشکار پسر

(PMQ) (SOQ)	موفقیت	جو گروهی	آمادگی	رهايي انرژی	عوامل موقعیتی	بهبود مهارت‌ها	دوست‌یابی	تفریح و سرگرمی
رقابت‌طلبی	*۰,۴۷ P=۰,۰۰۰	۰,۱۹ P=۰,۰۵۱	*۰,۳۳ P=۰,۰۲۳	*۰,۲۹ P=۰,۰۴۲	*۰,۳۱ P=۰,۰۳۵	*۰,۳۷ P=۰,۰۱۷	۰,۱۱ P=۰,۵۸۹	-۰,۲۱ P=۰,۹۳۴
میل به پیروزی	*۰,۵۱ P=۰,۰۰۰	*۰,۲۷ P=۰,۰۴۱	*۰,۳۹ P=۰,۰۱۰	*۰,۳۱ P=۰,۰۳۲	۰,۱۵ P=۰,۳۲۵	*۰,۳۰ P=۰,۰۳۳	۰,۱۰ P=۰,۶۰۳	۰,۱۹ P=۰,۰۶۱
هدف‌گرایی	*۰,۳۳ P=۰,۰۲۲	*۰,۳۸ P=۰,۰۱۵	*۰,۳۹ P=۰,۰۰۱	۰,۱۶ P=۰,۲۶۳	*۰,۲۶ P=۰,۰۴۷	*۰,۴۴ P=۰,۰۰۰	*۰,۲۸ P=۰,۰۴۱	*۰,۲۹ P=۰,۰۴۸

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج به دست آمده، می‌توان به طور کلی نتیجه‌گیری کرد که بین انگیزش مشارکت ورزشی دانشجویان ورزشکار دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد؛ به عبارتی پسران با توجه به میانگین به دست آمده از پرسش‌نامه انگیزه مشارکت دارای انگیزه مشارکت بیشتری‌اند. همچنین، بین دو عامل ورزش‌های انفرادی و گروهی نیز تفاوت معناداری وجود دارد به گونه‌ای که به نظر می‌رسد ورزشکاران رشته‌های ورزشی گروهی انگیزه بیشتری برای شرکت در فعالیت‌های بدنی و ورزشی دارند. ولی بین انگیزه مشارکت ورزشی دانشجویان رشته‌های تحصیلی تربیت‌بدنی و غیر تربیت‌بدنی تفاوت معناداری دیده نشد.

بررسی داده‌های تحقیق در تحلیل مؤلفه‌های انگیزه مشارکت ورزشی نشان داد که دانشجویان ورزشکار پسر در مؤلفه‌های موفقیت، رهایی انرژی، عوامل موقعیتی، و بهبود و توسعه مهارت‌ها و دانشجویان ورزشکار دختر نیز به ترتیب در مؤلفه‌های جو گروهی، آمادگی، دوست‌یابی، و تفریح نمرات بهتری کسب کرده‌اند. در مجموع نتایج نشان داد که ورزشکاران پسر انگیزه‌های بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی و بدنی دارند. این یافته با نتایج پژوهش‌های پیفر و پات (۲۰۰۷)، نوربخش (۲۰۰۶)، و پاناگوتیس (۲۰۰۷) همخوانی دارد (۱۹،۵،۲۰). نتایج مبنی بر آن بود که عوامل انگیزشی مختلف با هدف‌گرایی و سوگیری ورزشی افراد در تعامل است و عامل مهم و تأثیرگذاری بر تفاوت‌های جنسی در مشارکت ورزشی دختران و پسران محسوب می‌شود. این تفاوت از وجود امکانات بهتر برای پسران، همچنین شرایط محیطی، فرهنگی - اجتماعی، و انتظارات

اجتماعی پسران و عدم آشنایی، کم بودن حضور بانوان در سالن‌های ورزشی، امکانات و تجهیزات اندک و نامناسب، و انتظارات فرهنگی - اجتماعی دختران ناشی می‌شود (۱۰).

نتایج تحقیق حاضر نشان داد بین انگیزه مشارکت ورزشی ورزشکاران رشته‌های ورزشی انفرادی و گروهی اختلاف معناداری وجود دارد. این نتایج با یافته‌های تانوپولس (۲۰۰۴)، واکایاما (۲۰۰۵)، و ماکای (۲۰۰۶) همخوانی دارد (۱۷،۲۶،۲۴). اما با نتایج تحقیق گیل و زوالتوسکی (۱۹۹۶)، و رضانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۴) در تضاد است (۶،۱۲). آن‌ها در مطالعات خود تفاوتی در انگیزه مشارکت ورزشی و سوگیری ورزشی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی گزارش نکردند.

یکی از عوامل مهم در بروز اختلاف در سوگیری و مشارکت ورزشی ورزشکاران رشته‌های مختلف ورزشی سطح مهارت و سطح تلاش و مؤلفه انگیزشی آنان است. در واقع، میزان فعالیت افراد تا حد زیادی تحت تأثیر باور آن‌ها درباره نتایج احتمالی این فعالیت‌ها قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر، افرادی که نتایج را قابل دستیابی می‌دانند، حتی اگر دستیابی به آن نتایج خیلی مشکل باشد، باز هم برای رسیدن به آن‌ها تلاش بیشتری به کار می‌گیرند و این میزان تلاش بروز تفاوت در سوگیری ورزشی آن‌ها را توجیه می‌کند. به نظر می‌رسد ورزشکاران در فعالیت‌های گروهی به عالی بودن و کسب نتیجه بیشتر ترغیب می‌شوند. از طرفی عواملی مانند توقع و انتظار مربیان، دوستان، هم‌تیمی‌ها، خانواده، و اساتید بر پیروزی‌گرایی و مشارکت افراد و تیم‌ها تأثیر دارد و باعث می‌شود اغلب افراد بیشتر به برنده شدن در مسابقات بیندیشند.

دودا (۱۹۹۳) در نظریه انگیزش پیشرفت خود بیان می‌کند، افرادی که انگیزه تکلیف‌گرایی بیشتری دارند اعتماد به نفس بیشتری نیز دارند و در شرایط دشوار بهتر عمل می‌کنند (۹). بر اساس این نظریه، به نظر می‌رسد تفاوت انگیزه‌های تکلیف‌گرایی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی عاملی در جهت بروز تفاوت هدف‌گرایی و مشارکت ورزشی ورزشکاران رشته‌های انفرادی و گروهی است. نتایج آزمون‌های همبستگی نشان داد به طور کلی بین مؤلفه‌های انگیزه مشارکت ورزشی و مؤلفه‌های سوگیری ورزشی دانشجویان ورزشکار دختر و پسر ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد (جدول‌های ۲ و ۳)، به طوری که در دانشجویان ورزشکار دختر بین مؤلفه هدف‌گرایی با بیشتر مؤلفه‌های پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد. در واقع، این مؤلفه بیشترین رابطه را با مؤلفه‌های انگیزشی داراست.

مؤلفه رقابت‌طلبی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، رهایی انرژی، و بهبود مهارت‌ها و مؤلفه تمایل به پیروزی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، و رهایی انرژی رابطه مثبت و معناداری را نشان داد. این در حالی است که در دانشجویان ورزشکار پسر بین مؤلفه هدف‌گرایی با تمامی مؤلفه‌های پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی (به جز مؤلفه رهایی انرژی) رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد. مؤلفه رقابت‌طلبی با مؤلفه‌های موفقیت، آمادگی، رهایی انرژی، عوامل موقعیتی، و بهبود مهارت‌ها و مؤلفه تمایل به پیروزی با مؤلفه‌های موفقیت، جو گروهی، آمادگی، رهایی انرژی، و بهبود مهارت‌ها رابطه مثبت و معناداری را نشان داد. در واقع، نتایج از رقابت‌طلب‌تر بودن و تمایل به پیروزی بیشتر در

مردان حمایت می‌کرد.

این یافته با نتایج تحقیقات واکایاما (۲۰۰۲) و گیل (۱۹۸۸) همخوانی دارد (۲۶، ۱۱)، اما با نتیجه تحقیق رضمانی‌نژاد و همکاران (۱۳۸۴) که نشان دادند بین جهت‌گیری ورزشی مردان و زنان ورزشکار تفاوت معنادار نیست (۶) همخوانی ندارد. به طور کلی، می‌توان گفت انگیزه مشارکت ورزشی و جهت‌گیری ورزشی (سوگیری ورزشی) افراد یکی از موارد مهمی است که به موفقیت ورزشکاران کمک می‌کند. علی‌رغم اینکه این ویژگی روانی در همه افراد وجود دارد، اما به نظر می‌رسد میزان آن در همه یکسان و یک‌اندازه نیست. بر این اساس برخی افراد ورزش را وسیله‌ای برای تفریح و سرگرمی می‌دانند و برای کسب لذت به آن می‌پردازند؛ برخی دیگر آن را به چشم عرصه‌ای برای رقابت می‌نگرند؛ و در نهایت عده‌ای هم آن را وسیله‌ای برای پیروزی و دوری از شکست می‌بینند.

از سوی دیگر، فعالیت‌های ورزشی مختلف نیز شرایط جسمی و روانی خاص خود را می‌طلبد. از این رو، افراد نیز با روحیات و شخصیت خود و هماهنگی آن با ورزش‌های مختلف، ورزش مورد نظر را انتخاب می‌کنند. طبق نتایج برگرفته از تحقیقات پیشین، تفاوت‌های نژادی، فرهنگی، و جنسیتی نیز در میل به مشارکت، رقابت، پیشرفت، و پیروزی در ورزش مؤثرند. چنانکه بین دختران و پسران سیاه‌پوست و سفیدپوست و ملیت‌های مختلف از نظر جهت‌گیری ورزشی تفاوت‌هایی مشاهده شده است.

به نظر می‌رسد نتایج این تحقیق در به کارگیری روش‌های مطلوب‌تر در جهت شناسایی نیازهای انگیزشی دانشجویان و ورزشکاران کمک نماید و

با هم تفاوت دارند، ضروری است مربیان این شرایط و ویژگی‌های انگیزشی و نیازهای رفتاری ورزشکاران را شناسایی کنند و با در نظر گرفتن این شرایط، نیازهای روانی، انگیزشی، و رفتاری ورزشکاران را به شیوه مؤثرتری برآورده سازند. لذا به نظر می‌رسد به منظور شناسایی انگیزه‌های اصلی گروه‌های مختلف سنی، جنسی، مهارتی، و ... باید پژوهش‌های متعددی انجام پذیرد تا زمینه‌های برنامه‌ریزی مطلوب و جهت‌دهی افراد به فعالیت‌های بدنی و ورزشی و توسعه ورزش همگانی و قهرمانی فراهم آید.

از این نتایج می‌توان در سازماندهی و طراحی فعالیت‌های ورزشی دانشجویان و ورزشکاران سود برد. علاوه بر این، نتایج این تحقیق با اطلاع‌رسانی سودمند به مربیان ورزشی، زمینه مساعدی را برای افزایش انگیزش ورزشکاران و دانشجویان فراهم می‌سازد. این نتایج اهمیت انگیزه‌ها در موفقیت افراد و مشارکت آن‌ها را در فعالیت‌های بدنی و ورزشی متذکر می‌شوند.

با توجه به نتایج عرضه شده، به نظر می‌رسد از آنجا که ورزشکاران (رشته‌های انفرادی و گروهی) در سوگیری ورزشی و انگیزه‌های مشارکت ورزشی

منابع

۱. امیرتاش، محمدعلی، ۱۳۸۵، «مقایسه رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر ورزشکار و غیر ورزشکار دوره راهنمایی تحصیلی»، المپیک، سال چهاردهم شماره ۲ (پیاپی ۳۴).
۲. شفیع‌زاده، محسن، ۱۳۸۵، «تعیین اعتبار و پایایی پرسش‌نامه انگیزه مشارکت ورزشی»، پژوهشکده تربیت‌بدنی و علوم ورزشی.
۳. گیل، دایان، ۱۳۸۳، «پویایی‌های روان‌شناختی در ورزش»، ترجمه علی خواجوندنور، انتشارات کوثر.
۴. اج انشل، مارک، ۱۳۸۰، «روان‌شناسی ورزش از تئوری تا عمل»، ترجمه علی‌اصغر مسدد، انتشارات اطلاعات.
۵. نوربخش، پریش، ۱۳۸۵، «مقایسه انگیزش مشارکت فعالیت‌های ورزشی دانشجویان پسر»، المپیک، سال چهاردهم، شماره ۲ (پیاپی ۳۴).
۶. رمضان‌نژاد، رحیم، ۱۳۸۵، «مقایسه جهت‌گیری ورزشی دانشجویان ورزشکار»، دانشگاه گیلان.
۷. مسعودنیا، ابراهیم، ۱۳۸۶، «تأثیر پرخاصگری بر مشارکت در ورزش‌های رزمی»، المپیک، سال پانزدهم، شماره ۳ (پیاپی ۳۹).
8. Billie, Jean King (2000). "Why Sports Participation For girls and women womens sports foundation". *Body & mind*, pp, 37, 78-89.
9. Duda, J.L. (1993). Motivation in sport settings, A goal perspective approach. In G Roberts, *Motivation in sport and exercise*, Human kinetics, pp 57-91.
10. Elaine, et al. (2006). "participation motive in leisure center physical activities". *Journal of sport psychology*, 56, 75-87.
11. Gill, D.L., & T.E. Deter (1988). "Development of the sport orientation questionnaire". *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 59(3), 191-202.
12. Gill, D.L.; and D.A. Dziewaltowski (1996). "Competitive orientations among intercollegiate athletes: Is winning the only thing?" *The Sport Psychologist*, 2, 212-221.
13. John, Lata (2006). "an analysis of goal achievement orientation and sport morality levels of division I-A non-revenue collegiate athletes". degree of doctor of philosophy. spring.pp.40-91-91.
14. Jensen, L. (2006). "The relationship between perfectionism eating disorders and participation motivation among female distance runners. California state university". *European journal of sport science*. Vol 9. Nom 3. pp.45-57.
15. Kolt, G. S. (2000). "Physical activity in older Australians: Research for participation". 2000 pre Olympic congress sport medicine and physical education.
16. Lin, Jensen, et al. (1999). "Comparison studies on the structural models of sport achievement motivation between Chinese and American undergraduate students". *Sport science*. Vol 19.No 5.
17. Mackay (2006). "Participation motivation in martial artists in the west midlands region of England". *Journal of sport science and medicine*. pp.28-34.
18. Naurbakhsh, Mazarcie (2006). "A comparison of participation motivation in sport activities in school and university athletes and its relationship with their sport goal orientations". *Olympic*, summer.
19. Panagiotis, N.; Greece Zahariadis Thessaloniki (2007). "Goal Orientations and Participation Motives in Physical Education and Sport". *Journal of instructional psychology*, Loughborough University, UK. 46, 34-46.
20. Peiffer, K.A.; R.R. Pate (2007). Motivational factors associated with sports program participation in middle school students. Department of Exercise Science, University of South Carolina, USA.
21. Rebecca Grooms, Johnson (2003). "Sport Motivation Questionnaire for Persons with Mental Retardation". *The Sport Psychologist*, 14, 134-145.
22. Roberts, Glyn (2007). "Relationship between two implicit goals orientation's (task and ego)". *The Sport Psychologist*, University of Illinois Champaign USA., 35, 78-86.

23. Stuart, et al. (2003). "correlates of achievement goal orientation in physical activity: A systematic review of research". *European journal of sport science*. 2003. Vol 3. No 5. pp1-20.
24. Thanopolos, et al. (2000) "Assessment of athletes' orientation in the field of aquatic sports". *International Journal of sport psychology*, University of Greece, 35(2), 219-229.
25. Vicky- Lynn, Martin (2007). "Stuolent- Athletes Perception of abusive Behaviors by coaches in NCAA Division II". *Psychology of sport and exercise*, America's Sports University. 8(4), 512-524.
26. Wakayama, et al. (2002). "Exploratory factor analysis of the sport questionnaire and the task and ego orientation questionnaire in a Japanese sport setting". *Perceptual Motor skills*, 67, 567-579.

